

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70 851.041 Хмельницького
університету управління та права імені
Леоніда Юзькова

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОЇ ОПОНЕНТКИ –
кандидатки юридичних наук, доцентки
Банасевич Ірини на дисертацію
МУЗИКИ Максима Васильовича
«ДОГОВІР ТАЙМШЕРУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження Максима Васильовича Музики «Договір таймшеру в цивільному праві» пояснюється, в першу чергу, активним розвитком різних видів туристичної діяльності, що опосередковуються цивільно-правовими договорами, чому сприяла також і пандемія COVID-19. З одного боку, люди були обмежені в пересуванні, з іншого, значна частина тих споживачів, які мали таймшеру в країні їх знаходження, мали можливість проводити час локдауну в іншому місці, аніж постійне місце проживання. Однак, фрагментарність наявного законодавчого масиву як в межах окремих країн, так і на рівні ЄС щодо договорів таймшеру, на жаль, спонукає до виникнення значної кількості випадків порушення прав споживачів, що стосуються якості об'єктів таймшеру, умов користування ними, наслідків укладення та розірвання таких договорів для споживачів.

Що стосується національного правового регулювання у цій сфері, то тут варто підкреслити активність рекодифікації цивільного законодавства в контексті приведення у відповідність законодавства України та законодавства ЄС, що також зумовлює потребу напрацювання нових договірних конструкцій, а також удосконалення праворегулювання та правозастосування вже існуючих. Тому власне увага до нових договірних форм в межах наукових розвідок завжди є важливим чинником для актуалізації проблем цивільного праворегулювання. Вказане обумовлює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження М.В. Музики.

Дисертація виконана відповідно до наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний номер 01178U000103).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, мають достатній

ступінь обґрунтованості, що засвідчує опрацювання дисертантом в повній мірі відповідного емпіричного матеріалу, нормативно-правових актів України, актів гармонізації ЄС, законодавства різних країн, судової практики, наукових праць як українських, так і зарубіжних вчених. Філософсько-світоглядною основою дослідження була матеріалістична діалектика. Ґрунтовною є методологічна основа дослідження М.В. Музики, який вміло використовує широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових явищ, зокрема, порівняльний, формально-логічний, системно-функціональний, тощо. Варто також відмітити, що для утвердження необхідного рівня наукової новизни дисертації інформаційною та емпіричною базою дослідження стали судові рішення з окремих справ судів зарубіжних країн, а також Суду ЄС.

Дисертаційне дослідження базується на комплексному, системному підході, характеризується відповідним рівнем наукових узагальнень. Ґрунтовність та комплексність роботи виявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмету дослідження. Таким чином, емпіричний матеріал дослідження характеризується належним рівнем репрезентативності, що позитивно вплинуло на обґрунтованість та достовірність наукових положень, рекомендацій та висновків проведеного дослідження.

Дисертація М.В. Музики за своїм оформленням відповідає вимогам МОН України. Структура дисертації відповідає логіці поставлених завдань, об'єкту та предмету дослідження та складається з переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, що об'єднують одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Всі розділи та підрозділи за своїм змістом і висновками, перспективами подальшого дослідження і використання для розвитку доктрини цивільного права у цій сфері слід назвати вагомими і вдало викладеними, що дозволило простежити процес втілення ідей і думок автора в тексті наукової роботи, виділити найбільш обґрунтовані позиції, а також питання, які потребують подальшого доктринального дослідження.

Ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження дає підстави для висновку, що текст дисертації в повному обсязі відповідає меті дослідження, а поставлені завдання автором успішно виконані.

У дисертації М.В.Музики на підставі проведеного системного наукового дослідження висунуто і обґрунтовано низку наукових ідей та теоретично-практичних конструкцій, сукупність і достатній рівень розробки яких дозволяють кваліфікувати цю працю як завершене наукове самостійне дослідження.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першим у вітчизняній цивілістичній науці системним комплексним дослідженням теоретичних і практичних перспектив цивільно-правового регулювання договору таймшеру, в тому числі в аспекті адаптації цивільного законодавства України до законодавства ЄС.

У Розділі 1 «Загальні положення про договірні відносини з таймшеру» дисертантом розглянуто таймшерні відносини в системі надання туристичних послуг через призму поняття договору таймшеру, його відмежування від суміжних категорій, окреслено систему договорів таймшеру та досліджено правовий режим майна за договорами таймшеру.

Слушним та обґрунтованим є висновок автора про доцільність застосування принципу максимального узгодження, на якому заснована Директива 2008/122/ЕС, коли держави-члени не можуть підтримувати або вводити у своє національне законодавство положення, що відрізняються від положень, викладених у Директиві. Така особливість європейського регулювання допоможе національному законодавцю належно врегулювати досліджувані відносини.

Досить логічним та вдалим видається запропоноване автором визначення таймшерних відносин з точки зору набору майнових (із володінням та/або користуванням, розпорядженням нерухомим майном, із отримання пасивного доходу з об'єкта, що належить на праві власності, зміст та обсяг якого визначається за договором на підставі діяльності управляючої компанії) та немайнових відносин (щодо отримання інформації про продукцію, якою за умовами законодавства про захист прав споживачів буде наділений як сам об'єкт нерухомості, так і супутні послуги для відпочинку).

З точки зору рекодифікації цивільного законодавства, позитивною вважаємо певну обережність автора щодо правового регулювання відносин з таймшеру, де М.В. Музика наголошує, що одномоментне прийняття єдиного окремого акту у цій сфері можливо і дало б найкращі результати, але зважаючи на фактичну відсутність досвіду ведення бізнесу у цій сфері і нерозуміння пристосованості різних форм таймшеру для реалій національної сфери туризму, все ж може лише нашкодити та відтягнути процес легалізації цих відносин, тому, на думку автора, такий процес має відбуватись поступово із внесенням часткових змін в законодавство про захист прав споживачів та туризм (с. 47).

Варто підтримати пропозицію дисертанта щодо поняття договору таймшеру як договору строком більше, ніж один рік, за яким одна сторона продавець (девелопер, уповноважена юридична особа), що здійснює ліцензовану комерційну діяльність, оплатно передає іншій особі – споживачеві у тимчасове володіння з метою цілодобового користування одне або декілька житлових приміщень протягом декількох періодів бронювання, а також надає комплекс супутніх послуг з обслуговування (с.94-95). Таке визначення хоча і є ширшим, ніж запропоноване Директивою 2008/122/ЕС, однак воно відображає традицію національного означення різних видів договорів, а також окреслює в своєму змісті всі особливості самого договору.

Доцільно звернути увагу на важливу думку автора про різність тлумачення правового режиму майна за договором таймшеру залежно від правової системи країни та нормативного урегулювання таймшерних відносин, а також про доцільність правового регулювання узурфрукту в рекодифікованому цивільному законодавстві України, із визначенням

правового режиму такого права на речі, наслідками його встановлення, в тому числі, для окреслення правового режиму майна за договорами таймшеру.

У Розділі 2 «Правова характеристика та динаміка договору таймшеру» дисертантом системно розглянуто суб'єктний склад правовідносин із договорів таймшеру, окреслено особливості укладення та припинення договорів таймшеру, а також окрему увагу автор присвятив захисту прав споживачів за такими договорами.

Важливим в теоретичному плані є виокремлення автором особливостей правового статусу різних учасників договірних відносин з таймшеру на боці продавця (трейдера) (що включає в себе широке тлумачення і складається із забудовників (девелоперів), компаній, що надають послуги з продажу обміну та перепродажу таймшеру, управляючих компаній, асоціацій, клубів, що розпоряджаються проектом таймшеру) в межах підрозділу 2.1.1, оскільки такий аналіз дозволив детальніше акцентувати увагу на особливостях різних видів договорів таймшеру, виокремлених та проаналізованих автором в межах роботи.

Істотними також є висновки автора щодо доцільності вилучення із тексту оновленого ЦК України регулювання максимальної кількості договорів, акцентувавши увагу лише на загальних положеннях про договір, а специфіку за окремими видами визначати спеціальним законодавством.

Акцентуючи увагу на необхідності послаблення вимог до форми та змісту договорів в оновленому цивільному законодавстві, автор дисертації все ж залишається на позиції обов'язкової письмової форми для переддоговірної інформації про таймшер, що корелюється з уявленнями в праві ЄС щодо необхідності додаткового захисту споживачів як істотно слабшої з економічної сторони за такими договорами.

Враховуючи специфіку дослідження, потребує уваги також позиція автора про доцільність законодавчої регламентації права споживача на відмову від договору таймшеру із встановленням юридичних наслідків для допоміжних договорів (с. 128-130).

Викликає науковий інтерес висновок про можливість надання персональним даним споживача, які поширюються у таймшерних відносинах ознак вартісного еквіваленту, що може бути зарахованим до ціни таймшеру та інших платежів, передбачених у договорі (п. 6 наукової новизни, с.187).

В контексті розглядуваного розділу важливе значення також має обґрунтування автором позиції про відмінність договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт від договорів підряду, договорів про надання послуг та інших суміжних договірних конструкцій (с. 150-152).

Також заслуговують на увагу пропозиції до удосконалення національного правового регулювання, викладені у загальних висновках дослідження, що стосуються змін до Закону України «Про туризм», Закону України «Про захист прав споживачів».

Науковою оригінальністю та значимістю відзначаються й інші висновки та положення дисертаційної роботи.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження М.В. Музики полягає в тому, що викладені в дослідженні положення, висновки можуть бути використані у науково-дослідній роботі для подальших наукових розробок методологічного та практичного інструментарію забезпечення удосконалення національного правового регулювання договорів таймшеру; у законотворчій діяльності для вдосконалення окремих норм цивільного законодавства України у сфері таймшеру в контексті наближення правопорядків України та ЄС; у правозастосовній діяльності для підвищення ефективності здійснення провадження в суді, зокрема в частині теоретичних напрацювань загальних положень про договір, його форми та змісту, особливостей укладення, виконання та припинення договірних відносин; а також у навчально-методичній роботі під час викладання навчальних дисциплін «Цивільне право», «Європейське контрактне право», «Міжнародні комерційні угоди», «Захист прав споживачів за законодавством України та ЄС»; для підготовки підручників, навчальних посібників і навчально-методичних матеріалів, у ході проведення занять із зазначених навчальних дисциплін у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова. Вказане підтверджується актами та довідками впровадження результатів дисертаційного дослідження, викладеними у додатках.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Детальне ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження М.В.Музики, опублікованими працями за темою дисертації надає можливість зробити висновок, що основні результати дисертаційного дослідження викладено у 8 наукових публікаціях, з яких: 4 наукові статті у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України з юридичних наук, 4 тези доповідей на науково-практичних конференціях та одна наукова стаття, що додатково відображає наукові результати дисертації.

Оцінка змісту дисертації. Дисертаційне дослідження М.В.Музики підкреслює, що робота містить результати його особистих досліджень. Висновки, пропозиції та рекомендації, у тому числі й ті, що характеризують наукову новизну, одержані автором особисто.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело (список використаних джерел складає 205 найменувань), варто також відзначити опрацьовану автором судову практику та джерела іноземною мовою, що одночасно підкреслює достовірність зроблених висновків, а також складність проведеного автором дослідження.

Дисертаційне дослідження М.В.Музики містить посилання на згадані автором у тексті джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; автором дотримано вимоги норм законодавства про

авторське право; надано повну й достовірну інформацію про результати наукової діяльності, а також використані методики дослідження.

У дисертаційному дослідженні не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Максима Васильовича на тему «Договір таймшеру в цивільному праві», варто зазначити, що окремі його положення, як і будь-якої іншої дисертаційної роботи, є спірними і надають підґрунтя для подальшої наукової дискусії або потребують додаткової аргументації під час публічного захисту дисертації.

По-перше, позитивно відзначаючи пророблену автором роботу над пропозиціями по удосконаленню чинного законодавства у досліджуваній сфері, існує певне застереження щодо відсутності аналізу прийнятої нової редакції Закону України «Про захист прав споживачів» від 10.06.2023 року, який вступить в силу за рік з моменту прийняття або ж по закінченню дії воєнного стану в країні. У зв'язку із чим виникає логічне питання щодо доцільності внесення змін у чинну редакцію Закону «Про захист прав споживачів» та наскільки такі зміни корелюються із тією редакцією, що вступить в силу.

По-друге, потребують додаткового дослідження питання щодо відповідальності сторін за договорами таймшеру, оскільки лише дотично автор згадує про особливості розірвання договору таймшеру з ініціативи споживача у випадку неналежного виконання договору трейдером, однак не зазначено конкретні заходи відповідальності. Так само як і не отримала належного висвітлення специфіка відповідальності самого споживача за такими договорами, хоча автором вказується на таку підставу розірвання договору, як істотне невиконання умов договору однією із сторін, адже очевидним є той факт, що споживач, в тому числі за законодавством про захист прав споживачів, має не лише права, але й низку обов'язків щодо договору.

По-третє, погоджуючись та всіляко підтримуючи ідею автора про важливість виокремлення таких підстав розірвання договору таймшеру, як домовленість між сторонами та істотне невиконання умов договору однією із сторін, залишилась переважно поза увагою автора практична реалізація такої підстави як домовленість сторін, де трейдер може маніпулювати або ж якимось іншим чином впливати на споживача, що є слабшою стороною за договором, і таким чином примусити його до розірвання договору за домовленістю. Тому важливим, на нашу думку, є виокремлення в правовому полі запобіжних засобів від такого зловживання трейдером в межах припинення договору таймшеру.

Разом з тим, зазначені вище зауваження та дискусійні положення роботи не знижують в цілому високого наукового рівня дисертаційного дослідження М.В. Музики.

Загальний висновок. Дисертація Музики Максима Васильовича на тему «Договір таймшеру в цивільному праві» є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку науки цивільного права, приватного права в цілому та правозастосовної практики.

Дисертація Музики М.В. виконана і оформлена відповідно до вимог, передбачених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Здобувач Музика Максим Васильович заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційна опонентка –

кандидатка юридичних наук,
доцентка, доцентки кафедри цивільного права
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Ірина БАНАСЕВИЧ